

การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565

โดย นางดวงคอม กำเนิดทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 คือ กฎหมายกลางในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อต้องการส่งเสริมให้รูปแบบการทำงานและการให้บริการของภาครัฐปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบดิจิทัล โดยสอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน เป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในการติดต่อราชการ การขออนุมัติ การอนุญาต ขึ้นทะเบียน จดทะเบียน การแจ้งเพื่อประกอบกิจการของประชาชน การรับเงิน และการออกใบเสร็จรับเงินของหน่วยงาน รวมทั้งลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพแก่การปฏิบัติราชการของภาครัฐในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว รวดเร็ว และลดปัญหาการทุจริต

พ.ร.บ. นี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ยกเว้น มาตรา 12, 15 วรรคสอง, 19 และ 22 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2565)

พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์จะใช้กับหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน ยกเว้น (1) รัฐวิสาหกิจที่เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด (2) หน่วยงานของรัฐในฝ่ายนิติบัญญัติ (3) หน่วยงานของรัฐในฝ่ายตุลาการ (4) องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ (5) องค์การอัยการ และ (6) หน่วยงานอื่นของรัฐที่กำหนดในกฎกระทรวง

อย่างไรก็ดี พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้กำหนดห้ามการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่ได้รับการยกเว้น เช่น หน่วยงานฝ่ายตุลาการก็สามารถออกข้อกำหนดของศาลว่าด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ของตนเองได้

ทั้งนี้ สำหรับหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ เช่น ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องใช้ พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์กับทุกหน่วยในหน่วยงาน โดยไม่อาจเลือกปฏิบัติเพียงบางส่วนของกฎหมาย หรือให้มีผลใช้บังคับเฉพาะเพียงบางหน่วยในหน่วยงานได้

1) จัดให้มีช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงาน เพื่อให้ประชาชนสามารถยื่นคำขอส่งเอกสารหรือติดต่อราชการใด ๆ ได้ และประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป เช่น การจัดให้มีอีเมลกลางของหน่วยงาน เว็บไซต์หน่วยงาน หรือแอปพลิเคชันอื่นใดก็ได้ โลกซ์ หรือ Facebook Messenger (มาตรา 10 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 20 วรรคหนึ่ง)

2) ต้องรับเรื่องที่ยื่นคำขอ ส่งหนังสือหรือเอกสาร หรือติดต่อใด ๆ มาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทางช่องทางที่หน่วยงานประกาศตาม 1) แล้วดำเนินการต่อไปตามขั้นตอน ทั้งนี้ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่จะปฏิเสธไม่รับคำขอหรือการติดต่อดังกล่าวเพียงเพราะเหตุที่ยื่นหรือส่งมาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มิได้ (มาตรา 7)

3) ออกใบอนุญาต หนังสือ เอกสาร หรือติดต่อโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ กลับไปยังประชาชนที่ยื่นคำขอหรือติดต่อมาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีดังต่อไปนี้ (มาตรา 11)

3.1 ได้รับคำขอหรือการติดต่อจากประชาชนโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ

3.2 ได้รับคำขอหรือการติดต่อจากประชาชนซึ่งเดินทางมาดำเนินการด้วยตนเอง หรือเป็นเอกสาร แต่ประชาชนระบุในคำขอหรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องว่าประสงค์จะได้รับใบอนุญาต การติดต่อกลับหรือเอกสารหลักฐานอื่นใดในรูปแบบและโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ในกรณีที่ประชาชนแจ้งความประสงค์เช่นนั้นด้วยวาจา เจ้าหน้าที่จะบันทึกไว้เป็นหลักฐานแล้วให้ประชาชนลงนามรับรอง ก็สามารถทำได้

4) ในกรณีที่ประชาชนยื่นคำขอหรือติดต่อโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผิดหน่วย เช่น ส่งอีเมลไปยังหน่วยงานที่ไม่มีหน้าที่และอำนาจรับผิดชอบในเรื่องนั้น หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่พบเห็นหรือรับเรื่อง ห้ามเพิกเฉย แต่ต้องดำเนินการดังนี้ (มาตรา 10 วรรคสอง)

4.1 กรณีหน่วยงานที่ถูกต้องอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน ให้ forward หรือส่งต่อไปยังอีเมลหรือช่องทางของหน่วยงานที่ถูกต้องนั้น

4.2 กรณีหน่วยงานที่ถูกต้องอยู่ต่างหน่วยงานกัน ให้ reply แจ้งกลับไปให้ประชาชนผู้ส่งทราบ ว่าส่งมาผิดหน่วยงานโดยเร็ว โดยต้องระบุหน่วยงานที่ถูกต้องไปให้ประชาชนทราบด้วย อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหน้าที่ผู้พบเห็นหรือรับเรื่องทราบและแน่ใจว่าหน่วยงานใดถูกต้อง จะ forward หรือส่งต่อไปยังหน่วยงานนั้นเพื่อบริการประชาชนก็ได้

อนึ่ง หากเจ้าหน้าที่พบว่าประชาชนติดต่อหน่วยงานผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีใช้ช่องทางที่หน่วยงานประกาศกำหนด (แต่เป็นกรณีที่หน่วยงานนั้นมีหน้าที่และอำนาจในเรื่องนั้น) เจ้าหน้าที่พึงแจ้งกลับให้ประชาชนรายนั้นทราบว่า เป็นการติดต่อที่ผิดช่องทาง รวมทั้งแจ้งช่องทางที่ถูกต้องของหน่วยงานนั้นให้ประชาชนทราบด้วย

5) การออกประกาศหรือคำสั่งต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น ประกาศกำหนดช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานตามมาตรา 10 วรรคหนึ่ง ประกาศกำหนดวิธีการแสดงใบอนุญาตโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 13 (1) และคำสั่งกำหนดระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง

6) พิจารณากฎหมาย ภารกิจ และกระบวนการที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน ว่ามีกรณีใดบ้างหรือไม่ที่ไม่สามารถรับเรื่องหรือดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้และจำเป็นต้องยกเว้น มิให้ใช้

วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อรวบรวมเสนอสำนักงาน ก.พ.ร. พิจารณาการออกกฎกระทรวงยกเว้นต่อไป

7) **การจัดทำระบบหรือฐานข้อมูล หรือการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน**เพื่อรองรับและตรวจสอบการแสดงใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของประชาชนโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 13 และมาตรา 14

8) **การยอมรับและรองรับการติดต่อราชการและเอกสารหลักฐานใด ๆ** ในรูปแบบหรือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 15) รวมทั้งการติดต่อราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ในกรณีที่มิมีกฎระเบียบขัดหรือแย้งกับหลักการดังกล่าวสมควรแก้ไขในโอกาสแรกที่จะทำได้

9) **การจัดเก็บข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ** ของหน่วยงานในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดแทนการจัดเก็บเป็นเอกสาร ทั้งนี้ เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติตามมาตรา 17

ประชาชนใช้วิธีการอิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการใดได้บ้าง?

พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์กำหนดให้ประชาชนสามารถยื่นคำขอ จ่ายเงิน หรือติดต่อราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิเสธไม่รับคำขอนั้นเพียงเพราะเหตุที่ผู้ขออนุญาตใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ (เว้นแต่เป็นเรื่องที่เป็นการดำเนินการเฉพาะตัว ดังที่จะกล่าวในหัวข้อถัดไป)

ประชาชนยื่นคำขอโดยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกเรื่องหรือไม่?

“ไม่ทุกเรื่อง” กล่าวคือ ในหลักการทั่วไป เรื่องใดก็ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องขออนุญาต ผู้ขออนุญาตสามารถเลือกยื่นคำขอ รวมถึงส่งเอกสารหลักฐานประกอบคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยมีข้อยกเว้นว่า พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ จะไม่ใช้กับการขออนุญาตที่ผู้ยื่นคำขอจะต้อง “ดำเนินการเป็นการเฉพาะตัว” เช่น การสมรส การหย่า การรับบุตรบุญธรรม การขอมีบัตรประจำตัวประชาชน และการขอออกหนังสือเดินทาง เป็นต้น

เมื่อหน่วยงานรัฐประสงค์จะตรวจสอบความถูกต้องของบัตรประชาชนต้องทำอย่างไร

ในกรณีที่หน่วยงานรัฐ (ผู้อนุญาต) ประสงค์จะตรวจสอบความถูกต้องของบัตรประจำตัวประชาชนที่ประชาชนได้ยื่นประกอบการขออนุญาต ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ หรือ ผู้อนุญาต ในการตรวจสอบความถูกต้อง โดยให้ติดต่อกับสำนักทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรเพื่อดำเนินการตรวจสอบ และให้เป็นที่หน้าที่ของนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกลางที่จะตรวจสอบและแจ้งผล ทั้งนี้ ให้กระทำโดยพลันผ่านวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

ประชาชนสามารถแสดงใบอนุญาตแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่?

“ได้” หากเอกสารประเภทนั้นไม่ได้ถูกประกาศกำหนดในกฎกระทรวงให้ต้องแสดงตัวจริงเท่านั้น

ดังนั้น ในหลักการ กฎหมายกำหนดให้ประชาชนที่ต้องแสดงใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานต่าง ๆ สามารถแสดงเป็นภาพทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นก็ได้ (เช่น การแสดงภาพใบอนุญาตที่ถ่ายเก็บไว้ในอุปกรณ์สื่อสาร) หรือในกรณีที่ เป็นผู้ประกอบการที่ต้องปิดใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยตามข้อกำหนดของกฎหมาย ก็สามารถแสดงใบอนุญาตนั้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ทั้งนี้ อาจต้องพิจารณาข้อกำหนดในการปิดใบอนุญาตอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่ให้ใบอนุญาตประกอบด้วย

หน่วยงานของรัฐผู้อนุญาต ย่อมมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลการอนุญาตที่เป็นปัจจุบันให้ประชาชนสามารถตรวจสอบผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกและไม่เสียค่าใช้จ่ายด้วยเช่นกัน

การติดต่อหรือยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือเอาวันและเวลาราชการใด?

หากประชาชนได้ส่งคำขอหรือติดต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ถึงหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นได้รับข้อความดังกล่าว ตามวันและเวลาที่คำขออนุญาตหรือการติดต่อนั้นได้เข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐหรือของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เว้นแต่หากเป็นการส่งนอกเวลาราชการ หรือนอกเวลาทำการของหน่วยงานดังกล่าว ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐได้รับข้อความอิเล็กทรอนิกส์นั้น ในวันและเวลาทำการถัดไป

ใช้บังคับเมื่อไร?

การบังคับใช้จะแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่มีผลใช้บังคับทันที ได้แก่ (1) มาตรา 12 เรื่อง การพิจารณาอนุญาต (2) มาตรา 15 วรรคสอง เรื่อง การติดต่อ หรือส่งเรื่องถึงกันในระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน (3) มาตรา 19 เรื่องการจัดทำกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ และ (4) มาตรา 22 เรื่องการเร่งรัดให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐประกาศกำหนดช่องทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชนในการติดต่อราชการ

2) กลุ่มที่ให้ผลบังคับใช้ในวันที่ 10 ม.ค. 2566 ได้แก่ มาตราอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. 2565. ถาม-ตอบ : พ.ร.บ.การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์. (ออนไลน์).

<https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1034435>, 15 กุมภาพันธ์ 2566.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2565. คำอธิบายสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565. (ออนไลน์). <https://www.opdc.go.th/file/reader/Z298fDg4ODB8fGZpbGVfdXBsb2Fk>, 15 กุมภาพันธ์ 2566.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2565. พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565. (ออนไลน์). <https://www.opdc.go.th/file/reader/dXl8fDgyNTh8fGZpbGVfdXBsb2Fk>, 5 กุมภาพันธ์ 2566.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. 2565. มาตรฐานสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ว่าด้วยแนวปฏิบัติกระบวนการทางดิจิทัลภาครัฐ – ภาพรวม เวอร์ชัน 1.0. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.